

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI
NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA
UNIVERSITETI**

JAHON TARIXI

1-QISM

QADIMGI VA O'RTA ASRLAR DAVRI

TOSHKENT 2013

M u a l l i f l a r : E.Qosimov, E.Nuriddinov, R.Mulladjanova, F.Ismatullayev,
N.Rasulova, Sh.Zokirov, A.Abduazimov, T.Ponomaryova,
M.Nasriddinova

M a s ' u l m u h a r r i r : **Tarix fanlar doktori, professor E.Z.Nuriddinov**

T a q r i z c h i l a r : TDSHI Markaziy Osiyo xalqlari tarixi kafedreasi mudiri
tarix fanlari nomzodi, dotsent **Sh. Saidov**
O'zMU Jahon tarixi kafedrasi dotsenti
tarix fanlari nomzodi **R. Tursunov**

Ushbu darslikda jahon tarixining qadimgi dunyo hamda o'rta asrlar davri tarixiga oid eng muhim mavzular qamrab olingan. O'rganilayotgan davrda jahon mamlakatlari rivojlanishining alohida va umumiy xususiyatlari, jumladan, shakllanishi, taraqqiyoti, inqirozga yuz tutishi kabilar tarixiy manbalar asosida tahlil qilingan.

Tarixiy jarayonlardagi eng muhim voqealar, xususan urushlar va qo'zg'alonlar, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy hayotdagi o'zgarishlar yoritib berilgan. Darslikda keltirilgan materiallar o'zlashtirilishi oson bo'lishi uchun glossariy, bibliografiya hamda illyustrativ materiallar bilan boyitilgan.

Oliy o'quv yurtlarining "Tarix o'qitish metodikasi" yo'nalishi talabalari va o'qituvchilari uchun mo'ljallangan.

**O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2013-yil 13-martdagi
82-sonli buyrug'iga asosan nashrga ruxsat etilgan.**

Mundarija

KIRISH.....	5
I BO'LIM. QADIMGI SHARQ TARIXI.....	9
1-§. Ibtidoiy jamoa tuzumi tarixi	9
2-§. Antropogenez jarayonining yakunlanishi. Ibtidoiy jamoa va sivilizatsiya	19
3-§. Qadimgi Sharq tarixi	26
4-§. Er. av. 3-ming yillikda Mesopotamiya. Qadimgi Ossuriya. Bobil davlati	30
5-§. Qadimgi Misr. Qadimgi va O'rta shohliklar davri. Qadimgi Misr madaniyati	41
6-§. Kichik Osiyo. Suriya, Finikiya, Falastin qadimgi davrda. Xett podsholigi	51
7-§. Qadimgi Kavkazorti. Urartu davlati.....	59
8-§. Qadimgi Elam, Midiya va Ahamoniylar davlati	63
9-§. Qadimgi Hindiston. Maurya va Guptalar davlati.....	81
10-§. Qadimgi Xitoy. Shan In davlati. Chjou, Sin davlati	97
II BO'LIM. QADIMGI YUNONISTON	109
11-§. Qadimgi Yunoniston. Krit-miken davri.....	109
12-§. Er. av. IX-VI asrlarda Attika. Yunon-Eron urushlari	119
13-§. Afina quldorlik demokratiyasining ravnaqi.....	135
14-§. Peloponnes urushi. Afinaning mag'lubiyati va uning sabablari.....	138
15-§. Aleksandr Makedonskiy saltanatining vujudga kelishi va uning parchalanishi	143
III BO'LIM. QADIMGI RIM	147
16-§. Qadimgi Rim tarixiga kirish. Manbalar va davlatchilikni paydo bo'lishi.....	147
17-§. Rimning Sharqiy O'rta yer dengizidagi ekspansiyasi. Karfagenning yengilishi	155
18-§. Rim Respublika tuzumi inqirozi va uning qulashi.....	169
19-§. Oktavian Avgust pritsipiati. Er.av. I asr boshlarida Rim imperiyasi inqirozining tugatilishi va byurokratik apparatning mustahkamlanishi.....	177
20-§. Rimdagi qul egaligi va qullarning Sitsiliyadagi birinchi qo'zg'oloni. Eramizning IV-V asrlarida so'ngi Rim imperiyasi. Dominat	186
21-§. Qadimgi Rim hududida german qabilalari bosqini.....	203

IV BO'LIM. JAHON XALQLARI ILK O'RTA ASRLARDA.....	212
22-§. Jahon tarixida o'rta asrlar davri	212
23-§. Rim imperiyasining inqirozi. Varvar qirolliklarining tashkil topishi.....	217
24-§. Franklarda imperiyaning shakllanishi. Karolinglar.....	224
25-§. VI–XI asrlarda Vizantiya imperiyasi	235
26-§. O'rta asrlarning ilk davrida Hindiston va Xitoy.....	258
27-§. IX-XI asrlarda Ispaniya.....	271
28-§. IX-XI asrlarda Germaniya va Italiya.....	279
29-§. IX-XI asrlarda Angliya.....	290
30-§. Fransiya IX-XI asrlarda	300
31-§. VI–XI asrlarda slavyan xalqlarining ijtimoiy ahvoli va ularda ilk davlatlarning vujudga kelishi	314
32-§. VI – XI asrlarda arablar.....	322
33-§. VI-XI asrlarda G'arbiy Yevropada ijtimoiy va iqtisodiy munosabatlar	341
V BO'LIM. RIVOJLANGAN O'RTA ASRLARDA JAHON MAMLAKATLARI.....	356
34-§. Salib yurishlari va ularning ahamiyati.....	356
35-§. XI - XV asrlarda Fransiya.....	372
36-§. XI - XV asrlarda Angliya.....	388
37-§. XI–XV asrlarda Germaniya davlatchiligining rivojlanishi.....	403
38-§. XI – XV asrlarda Chexiyada siyosiy kurashlar.....	411
39-§. XI – XV asrlarda Ispaniya va Portugaliya.....	428
40-§. Usmoniylar davlati va uning istilolari	438
41-§. O'rta asrlarda Amerika va Afrika xalqlari	445
Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati	454

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi o'z mustaqilligiga erishgach, mamlakatning siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy-ma'rifiy hayotida tub o'zgarishlar ro'y berishiga keng imkoniyatlar ochildi. Respublika rahbariyati, jumladan, Prezident I.A.Karimov boshchiligida mamlakat taraqqiyotining barcha sohalarida chuqur islohotlar o'tkazilishiga qadam qo'yildi.

“Bugungi zamon, hozirgi hayotimiz shunday tez o'zgarib bormoqdaki, har kuni shu qadar ulkan, olamshumul voqealar yuz bermoqdaki, bu vaziyatni tushunish va undan to'g'ri, jamiki xalqimizga ma'qul siyosat yo'lini tanlab olish, uni ro'yobga chiqarish, ya'ni hayotga tadbiq qilish juda ham murakkab ish bo'lib qolmoqda”¹.

Aynan shuning uchun ham mamlakatimizning istiqlol yo'lidagi birinchi qadamlaridanoq buyuk ma'naviyatimizni tiklash va yanada yuksaltirish, milliy ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish, zamon talablari bilan uyg'unlashtirish asosida jahon andozalari va ko'nikmalari darajasiga chiqarish maqsadiga katta ahamiyat berib kelinmoqda.

Mustaqillikning dastlabki kunlaridan boshlab barkamol avlod yaratish maqsadida ta'lim sohasida tub islohotlarning o'tkazilishi, davlat oldida turgan muhim vazifalardan biri bo'lib hisoblanmoqda. Shu asosda 1997-yil O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi tomonidan Kadrlar tayyorlash milliy dasturi va “Ta'lim to'g'risida”gi qonun qabul qilindi.

Ushbu dasturiy hujjatlarda ko'zlangan maqsadga erishish yo'lida ta'lim tizimida yangi avlod darsliklarini yaratish vazifasi ilgari surildi. Shunga binoan bugungi kunda tarix fani oldida tarixiylik, xolislik va zamonaviy metodologik yondashuvlarga asoslangan holda o'qitilish talab etilmoqda. Bu o'z navbatida, yangi avlod darsliklarini va o'quv qo'llanmalarini yaratilishini taqozo etmoqda.

Jahon tarixi bilan hamohang xalqimizning tarixi o'z ildizlari bilan asrlar qa'riga borib taqaladi va uch ming yildan ko'proq davrni o'z ichiga oladi. Qadimiy Turon,

¹ Каримов И.А. Ўзбекистон мустақилликка эришиш оstonасида. – Т.: Ўзбекистон, 2011. – Б. 275.